

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ НАВЧАЛЬНИХ ТЕКСТІВ У ЗМІСТІ КУРСУ ЗА ВИБОРОМ ДЛЯ УЧНІВ 8 – 9 КЛАСІВ «ЛІНГВІСТИЧНА ЛАБОРАТОРІЯ»

Валентина ЗАСЦЬ, старший викладач кафедри української мови Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Зростання інформаційного потоку, інтенсивне збагачення й оновлення уявлень про навколишній світ потребує забезпечення єдності навчання й виховання для саморозвитку та соціалізації учнів. На часі питання про задоволення освітніх запитів і потреб особистості, створення умов для успішного розвитку і навчання учня та вибору профілю навчання.

Сучасна школа покликана сприяти підвищенню інтелектуального потенціалу нашого суспільства, формувати в учнів здатність до абстрагування, узагальнення. Тому українська мова стала не лише предметом вивчення, а й інструментом пізнання, засобом інтелектуального розвитку школярів, який тісно пов'язаний з інтеграційними процесами, що спостерігаються у всіх галузях науки.

Актуальність нашої статті визначається стратегією реалізації Концепції гуманітарного розвитку України до 2020 р., Концепції когнітивної методики навчання української мови, Концепції профільного навчання української мови в системі профільної освіти [2], вимогами нині чинної Програми для загальноосвітніх навчальних закладів(класів) з поглибленим вивченням української мови у 8 – 9 класах (С. Караман, О. Караман, М. Плющ та ін.).

Реалізації завдань, визначених у програмі й чинних документах, які регулюють освітній процес, як зазначають автори, можна досягти за умови «упровадження в практику системи творчих вправ, дослідницько-пошукових завдань, мовних спостережень і дослідів» [1, 8], які зміцнюють орфографічні навички, підвищують рівень знань і загальний розвиток учнів.

Вітчизняні вчені (Н. Бібік, М. Бурда, В. Кремень, В. Мадзігон, С. Караман та ін.) свого часу заклали основу науково обґрунтованого педагогічного супроводу розвитку особистості учня на засадах індивідуалізації допрофільної підготовки.

Теоретичною основою та методичним орієнтиром стали для нас дослідження вчених (Т. Донченко, Л. Варзацька, С. Караман, О. Караман, Е. Палихата, Г. Онкович, С. Омельчук, М. Пентилюк, К. Плиско, Г. Шелехова), які особливу увагу приділяють питанням змісту навчання, характеру навчальної діяльності.

Уведення до варіативного складника робочих навчальних планів курсів за вибором, факультативів спрямоване на зміцнення філологічної підготовки учнів основної школи. Програма спецкурсу «Лінгвістична лабораторія» [4] дає можливість учням розкрити контакти суміжних з українською мовою наук, трансформувати їх знання та вміння, одержані під час вивчення інших предметів.

Заняття вищеназваного курсу відзначаються не лише науковим рівнем змісту, а й застосуванням таких методів навчання, як: інформаційно-рецептивний, стимулювально-пошуковий, спонукально-пошуковий.

Мета роботи курсу «Лінгвістична лабораторія» полягає в інтеграції знань учнів про оточення на основі лінгвістичного матеріалу предметів шкільного курсу основної школи (української літератури, математики, історії, правознавства, фізики, біології, хімії тощо).

Курс за вибором «Лінгвістична лабораторія» спрямований на загальний мовленнєвий розвиток учнів і формує такі компетенції:

- мовленнєву – шляхом перенесення знань, понять, умінь, навичок з базових дисциплін основної школи на їх основі систематизацію мовленнєвих понять для всіх видів мовленнєвої діяльності;
- мовну – шляхом розширення загально-теоретичних знань, понять;
- соціокультурну – шляхом опрацювання текстів різних стилів і жанрів з базових дисциплін та спеціально дібраних до них завдань;
- діяльнісну – шляхом організації самостійної науково-дослідної роботи учнів, укладання міні-словників, міні-довідників, підготовки наукових повідомлень на задану тему.

Запропонована добірка зразків навчальних текстів містить міжпредметний матеріал і слугуватиме для перевірки мовних, мовленнєвих умінь і навичок. Дотекстові та післятекстові завдання передбачають організацію роботи учителя з учнями на засадах повторення та систематизації раніше отриманих мовних знань, і на їх основі вироблення навичок продукувати творчі роботи (твір-есе, переказ тексту з творчим продовженням). Поглибити знання з лексикології допоможуть вправи «Четверте зайве», «Погрупуй». Виконання таких завдань сприятиме поглибленню знань з правопису складних слів, слів іншомовного походження. Завдання на побудову речень, текстів формуватиме вміння використовувати лексичні одиниці відповідно до стилю мовлення.

Під час аналізу й обговорення текстів різних стилів і жанрів пропонуємо використовувати дослідницький метод, застосовуючи прийоми творчого спостереження над мовним матеріалом, виконання практично-творчих вправ на групування лексичних одиниць, доповнення, зіставлення, компонування, розв'язання творчих задач, що забезпечуватиме науковий зміст уроку української мови. Така системна організація співпраці учителя-філолога й учнів сприятиме зацікавленості до лінгвістичної освіти.

Зразок 1

Прочитайте текст. Запишіть, вибираючи з дужок потрібну букву. Обґрунтуйте вибір. Назвіть художні засоби.

Голубе диво

Ранньої в(и;е)сняної пори проб(е;и) вається голубими квітками до сонця голубий пролісок. Рослина ще з ос(е;и)ні заготов(е;и) ла і листя, і пуг'янок. Вони п(и;е)р(и;е)з(е;и) мували під снігом, а тепер (зі;з)гривають рослину, яка виз(е;и) на світ синіми оч(е;и)нятами. Це справжнє голубе диво, що (з;с) п(и;е)р(и;е)чається з кольором неба.

Щоправда, не сніг, а ковдра торішнього листу інколи заважає гіням в(и;е)сни з'являтися вчасно. У Михайла Стельмаха, наприклад, читаємо: «В(и;е)сною дубові гаї довго не розвивалися – були голі зверху й знизу, бо ні квіточки проліска, ні жовтого п(и;е)рвоцвіту, ні білій, ні червоній, ні червоно-фіалковій сокілочці не пробитися крізь шорстку сіратину листяної подушки».

Проліски оспівані у творах багатьох українських письменників – і класиків, і сучасників. У вірші «Перші проліски» Бориса Грінченка любі серцю спогади:

Ви сьогодні мене зв(и;е)с(и;е)лили,
Нагадали минуле мені;
Нагадали коханої очі,
Що блакитні були і ясні.

В(и;е)нятковою життєздатністю ніжною
квітка захоплювався Олександр Олесь:
Зима... і пролісок блакитний!
Навколо ще л(и;е)жать сніги,
А він всміхається, пр(е;и)вітний,
А він вже скинув ланцюги.

(За А. Кондратюком; 155 сл.)

Творча робота

1. Випишіть із творів Б. Грінченка, Олександра Олеся та М. Стельмаха художні засоби.

2. Напишіть есе «Перші проліски». Прочитайте на уроці однокласникам.

Зразок 2

Переказ тексту публіцистичного стилю.

• Пригадайте та продовжіть висловлювання

1. Що вивчає стилістика?
2. Які стилі вам відомі? Назвіть застосування стилів української мови.
3. Назвіть мовні ознаки текстів публіцистичного стилю.

Прочитайте текст.

Так виникає блискавка

Учені-фізики довели, що блискавка – це величезна електрична іскра, що проходить між грозовими хмарами або між хмарою і Землею.

Грозові хмари мають потужний електричний заряд, до того ж різні частини грозової хмари несуть заряди різних знаків. Як правило, нижня частина грозової хмари, що ближча до Землі, буває заряджена негативно. Тому, якщо дві грозові хмари зближуються протилежно зарядженими частинами, то між ними виникає блискавка. Буває й інакше.

Виникнення блискавки починається з появи каналу блискавки(лідера) який досягає поверхні Землі та ніби з'єднує хмару і Землю провідником. Відповідно, канал блискавки спрямовується на такий об'єкт на Землі, на якому внаслідок електризації через вплив виникає надлишок позитивного заряду(вістря парасольок, високі сухі дерева, поодинокі предмети на відкритій місцевості). Через канал блискавки негативні заряди починають рухатися до Землі, де вони нейтралізуються позитивними зарядами. При цьому спостерігається яскраве світіння і виникнення ударної хвилі – грому.

Тепер виникає запитання: де можна заховатися від грози? Відомо, що найбільшої небезпеки зазнають люди, які намагаються заховатися під високими деревами або під парасольками. Ховаючись під деревами, не забувайте про те, що блискавка найчастіше попадає в поодинокі з них або найвищі: дуб, тополя, сосна. Перебувати під час грози в лісі дуже небезпечно, адже мокре дерево швидко проводить струм.

Спроба користуватися під час грози мобільним телефоном – найнебезпечніша справа. Пам'ятайте, що після удару блискавки, це все стане не важливим!

Для блискавки дуже привабливі будь-які металеві речі: годинники, ланцюжки, а особливо розкрита над головою парасолька – потенційні об'єкти для удару блискавки. Ідеальний варіант – покласти всі металеві предмети у сумочку, або поліетиленовий пакунок і тримати у опущеній руці, тільки не торкаючись землі.

Якщо гроза заповала на відкритій місцевості, краще заховатися у невисоких кущах або взагалі лягти на землю. Безпечніше всього під час грози перебувати в приміщенні із громовідводом. Якщо гроза застала вас у місті, сховайтеся у магазині, під'їзді. У квартирі, в окремому будинку під час грози завжди зачиняйте вікна, вимикайте з мережі телевізори та антенні вводи (Із підручника фізики; за Інтернет виданням).

• **Утворіть синонімічні ряди.**

Безпечно.....
Виникнення.....
Заповала.....

Заховатися.....
Спостерігається.....
Спрямувати.....
Користуватися.....
Перебувати.....
Притягувати.....

• **Запам'ятайте словосполучення:**
найбільша небезпека, потужний електричний заряд, протилежно заряджені частини, заряджена негативно, надлишок позитивного заряду.

Складіть план переказу

Творча робота. Напишіть переказ тексту з творчим продовженням.

Зразок 3

Прочитайте текст. Виконайте завдання до нього.

Світ звуків, кольорів та чисел!

До-ре-мі-фа-соль-ля-сі!

Червоний, жовтогарячий, жовтий, зелений, голубий, синій, фіолетовий...

Гама звуків і спектр кольорів. Чи існують вони незалежно від вуха і ока? Чи це лише суб'єктивні відчуття, і тоді весь світ сам по собі беззвучний і безбарвний, чи це відображення реальної дійсності в нашій свідомості? Якщо друге, то без нас світ сяятиме барвами світла й дзвенітиме симфонією звуків.

Чому сім тонів у гамі й сім кольорів у спектрі? Чому сім? Чому одне й те саме число?

Гама старша за спектр. Ще Піфагору (582 – 500 рр. до н.е.) легенда приписує відкриття числових відношень, що відповідають різним музичним звукам. Проходячи повз кузню, в якій кілька робітників кували залізо, Піфагор помітив, що звуки перебувають у відношенні квінти, кварта й октави. Увійшовши до кузні, він переконався, що молот, який давав октаву, порівняно з найважчим молотом мав масу, яка дорівнювала 1/2 маси останнього, молот, який давав квінту, мав масу, що дорівнювала 2/3, а кварту – 3/4 маси найважчого молота. Повернувшись додому, Піфагор повісив струни з вантажами, маси яких пропорційні числам 1/2, 2/3, 3/4, і знайшов нібито, що струни при ударі давали ті самі музичні інтервали.

Фізично легенда не витримує критики, ковадло від ударів різними молотами видає свій власний один і той самий тон, та й закони коливання струн не підтверджують легенду. Але в усякому разі легенда говорить про давність учення про гармонію. Заслуга піфагорійців у галузі музики безсумнівна. Їм належить думка про вимірювання тону струни, яка звучить, через її довжину. Їм був відомий прилад «монохорд» – ящик з кедрових дощок з однією натягнутою струною на кришці. Якщо вдарили по струні, вона видає певний тон. Якщо розділити струну на дві частини, підперши її тригранним кілком посередині, то вона даватиме вищий тон. Він звучить настільки подібно до основного тону, що при одночасному звучанні вони майже зливаються в один тон. Відношення двох тонів у музиці – інтервал. При відношенні довжин струн 1/2: 1 інтервал називається октавою. Відомі Піфагору інтервали квінта і кварта утворюються, якщо кілок монохорда зсунути так, щоб він відділяв відповідно 2/3 або 3/4 довжини струни.

Щодо числа сім, то воно пов'язане з якимось прадавнім і таємничим уявленням людей напіврелігійного, напівмістичного характеру. Найбільш імовірно, що це пов'язане з астрономічним поділом місячного місяця на

чотири семиденних тижні. Це число фігурує протягом тисячоліть у різних переказах. Так, ми знаходимо його в стародавньому папірусі, що його за 2000 років до нашої ери написав єгиптянин Ахмес. Цей цікавий документ має назву: «Настанова для здобуття знання всіх таємниць». Серед них знаходимо таємничу задачу під назвою «Драбина». У ній ідеться про драбину чисел, що являють собою степені числа сім: 49, 343, 2401, 16 801. Під кожним числом ієрогліф-картина: кіт, миша, ячмінь, міра. Папірус не дає ключа до розв'язання цієї задачі. Сучасні тлумачі папірусу Ахмеса розшифровують умову задачі так: «У семи осіб є по сім котів, кожний кіт з'їдає по сім мишей, кожна миша може з'їсти сім колосків ячменю, з кожного колоска може вирости по сім мір зерна. Скільки зерна збережуть коти?» Чим не задача з виробничим змістом, запропонована 40 століть тому? (За М. Блудовим).

Завдання

1. Заголовок прочитаного тексту виражає

- А основну думку
- Б проблему
- В проблематику
- Г тему й основну думку

2. Спільне в мовленні прочитаного тексту

- А художній
- Б розмовно-побутовий
- В науковий
- Г публіцистичний

3. Жанр прочитаного тексту

- А опис
- Б роздум
- В есе
- Г розповідь

4. Основну думку тексту відображено у реченні

А «Ще Піфагору (582 – 500 рр. до н.е.) легенда приписує відкриття числових відношень, що відповідають різним музикальним звукам».

Б «Ім(піфагорійцям) належить думка про вимірювання тону струни, яка звучить, через її довжину».

В «Якщо розділити струну на дві частини, підперши її тригранним кілком посередині, то вона даватиме вищий тон».

Г «Щодо числа сім, то воно пов'язане з якимось ще давнішим і таємничим уявленням людей напіврелігійного, напівмістичного характеру».

А відношення двох тонів у музиці 1 кварта

Б відношення довжини струн 1/2:1 2 квінта

В кілок монохорда відділяє 2/3 струни 3 октава

Г кілок монохорда відділяє 3/4 струни 4 інтервал

5. Установіть відповідність між визначеннями музичних термінів

6. Слова, утворені одним способом, складають рядок, окрім

- А семиденний, тригранний
- Б напівмістичний, напіврелігійний
- В беззвучний, безбарвний
- Г безсумнівний, жовтогарячий

7. Уподібнення приголосних за м'якістю відбувається в усіх словах рядка

- А кузня, квінта, свідомість
- Б (у) кришці, давність, ячмінь,
- В світ, дійсність, зміст
- Г розділити, світло, прадавній

8. Виділена буква позначає той самий звук у словах рядка

- А відкриття, прадавній, світло
- Б являють, написав, жовтий
- В виробничий, уявлення, давність
- Г умова, розв'язання, заява

9. Закінчення -ете мають дієслова II особи множини теперішнього часу в рядку

- А існують, відповідають, перебудовують
- Б знаходять, підтверджують, розділяють
- В приписують, відкривають, напишуть
- Г звучать, вимірюють, переконують

10. Слова-синоніми становлять рядок, окрім

- А безсумнівний, правильний, імовірний
- Б незначний, невагомий, мізерний
- В таємничий, загадковий, містичний
- Г гармонія, відповідність, точність

11. Антонімічні пари слів становлять рядок, окрім

- А розділити – об'єднати, знаходити – втрачати
- Б визнавати – заперечувати, зростати – спадати

В несподівано – передбачено, неможливо – легко
Г віддаляти – приблизити, підтверджувати – спростувати

12. У реченні «Чому сім тонів у гамі й сім кольорів у спектрі?» автор тексту використав

- А** алітерацію
- Б** асонанс
- В** порівняння
- Г** алегорію

Зразок 4

• З'ясуйте, до якої групи належить запропонована лексика?

• Погрупуйте лексичні одиниці, занесіть до таблиці.

Астигматизм, ацетилцелюлоза, багатопелостковий, мінералоутворення, міфологія, міфотворець, мовно-літературний, науково-дослідний, науково-виробничий, науково доведений, науково-експериментальний, науково розроблений, національно-мовний, національно-самобутній, радіаційно-хімічний, ультракороткохвильовий, умовно-рефлекторний, фольклорно-етнографічний, центральноазіатський, центральноєвропейський, акциз, алгоритмізувати, спинномозковий, спинно-черевний, стилістико-семантичний, судинно-волокнистий, селекційно-генетичний, вінілацетат, вітроелектростанція, звукопровідність, зовнішньополітичний, інавгурація, лімфоцит, магнієво-кальцієвий, системно-функціональний.

Лексика			
суспільно-політична	наукова	виробничо-професійна	офіційно-ділова

Зразок 5

«Четверте зайве». Позначте рядок із зайвою лексичною одиницею

Варіант 1

А протиконституційний, процесуальний, інавгурація, інфінітив

Б науково-експериментальний, науково розроблений, акциз

В агрофізика, бета-промені, біогеоценоз, бісектриса

Г адміністративно-господарський, ацетилцелюлоза, міфологія, мінералоутворення,

Г авіаметрологічний, бонапартистський, поліхлорид, складотворний

Варіант 2

А бактеріоз, культурно-національний, кштат, лексико-граматичний

Б венозно-судинний, навколосонячний, надорбітальний, народногосподарський

В дефініція, децентралізація, доісторичний, дрібноклітинний

Г засухостійкий, південноукраїнський, патентно-ліцензійний, діагонально-перехресний

Г паперово-целюлозний, парабола, параболічний, прес-конференція

Варіант 3

А абсорбент, абстракціонізм, валентність, патентно-ліцензійний

Б прямолінійно-паралельний, акустико-артикуляційний, анафора, прямо пропорційний

В планово-фінансовий, післяльодовиковий, пірамідальний, прямо протилежний

Г радіаційно-екологічний, радіаційнозахисний, аббревіація, позаєвропейський

Г мілівольт, мілітаристський, європейсько-азіатський, дрібнокристалічний

Варіант 4

А південно-східний, пів-Європи, продуктообмін, проектно-експериментальний

Б абсолют, анатоμο-фізіологічний, вертикально розташований, висококонцентрований

В електронно-променевий, суспільствознавець, західноукраїнський, емпіризм

Г етнографія, перпендикуляр, паливостоживання, патентно-інформаційний

Г прусько-австрійський, політемігрант, торф'яно-болотний, європейсько-азіатський

Варіант 5

А міфотворець, мовно-літературний, науково-дослідний, абориген

Б науково-виробничий, науково доведений, національно-самобутній, стопроцентний

В умовно-рефлекторний, центральноазіатський, біогенез, субтропіки

Г аббревіатура, авангардизм, абсциса, аванпостний

Г вінілацетат, стилістико-семантичний, азотно-калійно-фосфорний

Варіант 6

А артеріально-судинний, азимутально-широтний, вакцинація, міжгалактичний

Б міжгосподарський, семантико-граматичний, семикратний, словотлумачення

В північно-західний, префіксально-суфіксальний, сентименталізм, сенсорний

Г соціально-побутовий, навколопланетний, соціально активний, суспільно-політичний

Г альвеолярний, альдегід, альфа-промені, культурно-побутовий

Тема: Тематична контрольна робота.
Виберіть орфограму, пунктограму.

Калина / символ рідної землі

«Без в(и;е)рби й калини немає України»/ так говорить образне народне слово. Росте калина в тінистих лісах/ в гаях/ і дібровах/ на схилах/ на узліссях/ і лісових галявинах. Дуже часто поряд з іншими деревами. По всій Україні.

Садять калину біля хат. Калина коло хати / здавна найперша/ і найзначніша ознака оселі українця. У наших пращурів існував гарний звичай/ біля щойно зведеної оселі/ на пр(е;и)мітному місці/ в першу чергу висаджувати калину. І поки посадять інші дерева в саду/ кущі калини вже ро(с;з)растаються/ милуючи зір білим цвітом на/ весні й рубіновими кетягами ягід вос(и;е)ни. Як символ надійного життєвого опертя/ родинного благополуччя й достатку. На зиму ж червоні кетяги калини вставляють поміж віконних рам / іхне світло / і зігріває/ і радує.

Рубінові плоди калини/ за народними уявленнями/ здавна символізували мужність людей/ які проливали кров за Батьківщину в боро(д;т)ьбі з ворогами. До того ж насіння її схоже на серце. У народі живуть легенди про сміливих дівчат/ які заводили в непрохідні хащі загони завойовників Батия/ прирікаючи їх на загибель.

Калина / це символ рідної землі/ отчого краю/ батькової хати. У розлуці з цими неощіненними вартостями ми згадуємо калину/ і вона співпереживає разом з нами.

Калина / це той символ/ що і пам'ять люд(з;с)ьку береже/ нагадуючи про милі краї/ символ бе(с;з)смертя/ невіддільний від життя
(За А. Кондратюком: 198 сл.)

1. Прочитайте текст. Виконайте завдання.

Філософська система Аристотеля

За свідченням істориків, Аристотель народився у Фракії, у місті Стагірі. Його батько був спадкоємним лікарем царя Македонії. Саме він передав синові не лише свої знання, а й цікавість до пізнання.

Коли юному нащадкові царського лікаря виповнилося сімнадцять, він приїхав до Афін і вступив до академії знаменитого філософа Платона. Цілих двадцять років був Аристотель його учнем і аж після цього терміну залишив стіни Платонівської школи. Закінчивши навчання, він багато подорожував, набирався знань і досвіду. І несподівано одержав пропозицію царя Македонії Філіпа виховувати його тринадцятирічного сина Александра – майбутнього видатного полководця, який завоював півсвіту.

Звичайно, навряд чи слід вважати, що саме своєму вчителю зобов'язаний Александр Ма-

кедонський перемогам. Непосидючому й розпещеному царевичеві його новий наставник скоріше стояв на заваді у витівках і розвагах, був сторожем, якого приставив батько. Тим паче, що філософа важко було назвати чарівним. Аристотель був хирлявий. Його тонкі губи завжди зміїлися уїдливою посмішкою. І тринадцятирічному Александрові він мав здаватися старим і занудним педантом. Та спілкування філософа з майбутнім полководцем тривало недовго. Уже в шістнадцять років Александр очолив батькове військо і розпочав похідне життя.

Аристотель був надто педантичний, дехто з істориків підкреслював цю рису його вдачі. Проте царствений вихованець аж до смерті почував до вчителя якщо не любов, то глибоку повагу. Він не тільки щедро обдаровував його, а й не забував прислати з деяких походів рідкісні речі, а час від часу й листи...

Розлучившись з Александром, Аристотель повернувся до Афін, заснував школу. Там він протягом двадцяти років написав більшість своїх філософських творів і виховав чимало учнів.

У своєму вченні Аристотель розвивав далі погляди Емпедокла, змінивши їх по-своєму. Він також був певен, що першоосновою всього сущого є якась єдина першоматерія. Та існувати вона могла в чотирьох різних станах: бути сухою і холодною, визнаючи тим самим стихію води; бути теплою і вологою, за приклад чого мали вважати стихію повітря, і бути сухою й теплою, як стихія вогню. Інших елементарних станів існувати в природі, на думку Аристотеля, не могло.

Спробуйте самі уявити в одному тілі поєднання теплої й холодної чи сухої й вологої. Неможливо! Протилежні якості знищують одна одну.

До чотирьох стихій Емпедокла Аристотелю, щоправда, довелося додати п'яту – ефір. Із ефіру, вважав філософ, склалися небеса, зірки й планети.

Первинна матерія Аристотеля була чимось на зразок сирової глини у дворі гончаря. Що вийде з неї: горщик варити їжу рабам чи амфора, що прикрашає стіл аристократа? Усе залежить від мети, яку поставив перед собою гончар. Мета була дуже важливим поняттям у філософській системі Аристотеля.

(За А. Томіліним)

Завдання

1. Заголовок прочитаного тексту виражає

- А основну думку
- Б проблему
- В проблематику
- Г тему й основну думку

2. Стиль мовлення прочитаного тексту

- А художній
- Б розмовно-побутовий

В науковий
Г публіцистичний

3. Жанр прочитаного тексту

А опис
Б роздум
В есе
Г розповідь

4. Основну думку тексту відображено у реченні

А «Аристотель був надто педантичний, дехто з істориків підкреслював що рису його вдачі».
Б «Первинна матерія Аристотеля була чимось на зразок сирової глини у дворі гончаря».
В «Мета була дуже важливим поняттям у філософській системі Аристотеля».
Г «Він (Аристотель) також був певен, що першоосною всього суцього є якась єдина першоматерія».

5. Усі наведені цитати характеризують ставлення Аристотеля до пізнання, окрім

А «написав більшість своїх філософських творів і виховав чимало учнів».
Б «...філософа важко було назвати чарівним».
В «був певен, що першоосною всього суцього є якась єдина першоматерія».
Г «...розвивав далі погляди Емпедокла, змінивши їх по-своєму».

6. Слова, утворені одним способом, складають рядок, окрім

А першооснова, першоматерія, тринадцятирічний
Б по-своєму, недовго, несподівано
В розпочав, залишив, завоював
Г наставник, півсвіту, полководець

7. Уподібнення приголосних за м'якістю відбувається в усіх словах рядка

А досвід, майбутній, навряд
Б спілкування, більшість, якість
В рідкісні, учнів, двір
Г термін, свідчення, посмішка

8. Виділена буква позначає той самий звук у словах рядка, окрім

А був, повага, вчитель
Б недовго, очолив, розпочав
В чарівний, любов, наставник
Г стояв, одержав, заснував

9. Закінчення -ете мають дієслова в II особи множини теперішнього часу в рядку

А передавати, залишати, подорожувати, бути, знищити
Б завоювати, одержати, виховувати, розпочати, складати

В очолити, написати, заснувати, розвивати, змінити
Г уявляти, вважати, існувати, поєднати, називати

10. Слова-синоніми становлять рядок, окрім

А педантичний, дрібничковий, прискіпливий
Б незначний, невагомий, мізерний
В занудний, нецікавий, сумний
Г застосування, запровадження, використання

11. Антонімічні пари слів становлять рядок, окрім

А зруйнувати – створити, набувати – позбутися
Б визнавати – заперечувати, зростати – спадати
В несподівано – передбачено, неможливо – легко
Г основний – другорядний, педантичний – байдужий

12. У реченні «Його тонкі губи завжди зміїлися уїдливою посмішкою» автор тексту використав

А алітерацію
Б асонанс
В порівняння
Г алегорію
Поміркуйте

1. Як Аристотель розвивав погляди Емпедокла?
2. Що було у філософській системі Аристотеля дуже важливим поняттям? Міркування власні запишіть.

ЛІТЕРАТУРА

1. Караман С. О. Методика навчання української мови в гімназії : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти / С. О. Караман. – К. : Ленвіт, 2000. – 272 с.
2. Пентиліук М. І. Концепція навчання української мови в системі профільної освіти / М. І. Пентиліук, О. М. Горошкіна, А. В. Нікітіна // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2008. – № 6. – С. 2–7.
3. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з поглибленим вивченням української мови : Українська мова. 8 – 9 класи / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ, В. І. Тихоша та інш.; за заг. редакцією С. О. Карамана. – К. : Грамота, 2009.
4. Програми курсів за вибором і факультативів з української мови. 8 – 11 класи / За заг. ред. К. В. Таранік-Ткачук. – К. : Грамота, 2011. – 272 с.